

Suomen naisen oikeustila.

Päytettyään viisikolmatta vuotta olkoon neito täysivaltainen, sanotaan asetuksessa Lokuun 31 p:ltä 1864.

Ensi silmäyksellä näyttää tämä varsin laajalta, mutta asetuksesta käy ilmiin, että tuo täysivaltaisuuden julistus tarkoittaa ainoastaan omaisuuden hallintoa; ja on tämäkin täysivaltaisuus, niinkuin alkusanoista näkyy, ainoastaan neidolla, s. o. naimattomalla Suomen naisella.

Valtiossa, kunnassa ja kirkossa ei Suomen nainen ole täysivaltainen neitona eikä vaimona.

Valtiossa ei naisella ole suoranaista vaikutusvaltaa. Valtiopäivillä hän ei saa olla edustajana missään säädössä eikä myöskään valitsemassa edusmiehiä kolmeen valitsemalla muodostettuun säätyyn.

Kunnallisissa asioissa sitävastoin on täysivaltaisella Suomen naisella toimivalta. Hän saa

maalla olla osallisena kuntakokouksien neuvotte-
luissa ja päätöksissä samoilla ehdoilla kuin mies-
kin, niin myös valitsemassa kunnanesimiestä ja
varaesimiestä sekä kunnallislautakunnan jäseniä
ja kunnanvaltuusmiehiä, missä tuo laitos on ole-
massa, mutta näihin toimiin ei häntä itseään saa
valita. Kaupungeissa saa hän ottaa osaa raas-
tuvankokouksiin ja kaupungin valtuusmiesten
vaaleihin, mutta ei ole itse vaalikelpoinen valtuus-
mieheksi. Pormestaria ja raatimiehiä saa täysi-
valtainen nainen myöskin olla valitsemassa samoin
kuin pappiakin ja lukkaria. Kouluneuvostoon
voidaan nainen — myöskin naimisissa oleva —
valita samoin kuin vaivashoitolautakuntaan, mil-
loin kunnallislautakunta maalla ei ole myöskin
vaivashoitolautakuntana.

Opettajantoimi kansakoululaitoksessa sekä
useat opettajanvirat valtion tyttökouluissa ja muu-
tamissa aineissa — kielissä ja piirustuksessa —
myöskin poikakouluissa ovat naiselle — myöskin
aviossa olevalle — avoinna. Niinikään suuri
joukko pienempiä virkoja posti- ja rautatielaitok-
sissa. Myöskin urkurin toimeen, milloin se ei ole
yhdistettynä lukkarin virkaan, voi nainen päästä.

Elinkeinojen alalla on täysivaltainen nainen
yleensä miehen vertainen. Hän saa harjoittaa
kaikkia yleisen elinkeinolain tai erityisten sään-
nöksien alaisia ammatteja; myöskin saa hän opin-

näytteet suoritettuaan, toimia apteekeissa ja harjoittaa yksityistä lääkärintointia — eri luvalla.

Kuten sanottu, supistuu mainitussa asetuksessa tarkoitettu naisen täysivaltaisuus omaisuuden hallintoon; muusta ei siinä ole puhuttakaan.

Vielä 1734 vuoden laki määräsi neidon, olipa minkä ikäinen tahansa, holhunalaiseksi (P. K. 19: 2). Se vanhemmassa lainsäätöksessämme vallitseva ajatus että nainen, perehtymättömänä perheen ulkopuolella vallitseviin oloihin, muka on helposti alttiina kaikellaisille peijauksille ja siis kykenemätön omaisuuttansa oikein hoitamaan, on vaikuttanut sen että naisen holhunalaisuus on nykyisessäkin laissa lykätty kauemmaksi kuin miehen. Mutta neito voi, jos haluaa, saman ikäisenä kuin mieskin, s. o. yhdenkolmatta vuotisena, päästä omaisuuttansa hallitsemaan, kun vaan ilmoittaa tuon halunsa oikeudelle. Ja saa hän, samoin kuin mieskin, viisitoista vuotta täytettyään vallita mitä itse voi ansaita.

Mutta jos neito tahtoo vielä viidenkolmatta vuoden ikään jouduttuaankin holhoojan hoitoa nauttia, on hänellä valta pyytää sitä oikeudelta, joka sen myöntää kysymättä mitään syitä. Kuitenkin on silloin asia oikeuden kuuluutettava virallisissa sanomalehdissä samalla tavoin kuin yleensä täysivaltaisia henkilöitä — myöskin yhdenkolmatta vuoden ikäisenä täysivaltaiseksi ilmoit-

tautunutta neitoa — „heikkomielisyyden, tuhlaavaisuuden taikka muun syyn tähden“ holhumiehen hoidettavaksi pantaessa.

Tuon kokemattomuuden, joka on vaikuttanut neidon alaikäisyyden pitentämisen, ei ole katsottu haittaavan leskeä, koska hän muka avioliiton ajalla on ennättänyt tutustua ulkonaisiin asioihin. Senvuoksi on nainen, jouduttuaan leskeksi, aina täysivaltainen, siis myöskin ennenkuin on täyttänyt edes yhtäkolmatta vuotta (P. K. 19: 3).

Yleensä samassa asemassa kuin leski, on laillisen avioeron miehestään saanut nainen.

Naimisissa olevan naisen tila on sitävästoin toinen. Hän ei ole täysivaltainen samalla tavalla kuin neito.

Naisen herkkätuntoisuus ja perehtymättömyys ulkonaisiin asioihin saattoi lainsäätäjän, samoin kuin omaisuuden hallinnossakin, asettamaan toisen henkilön hänen suojakseen avioliiton rakentamisesta päätettäissä, asettamaan neidolle naittajan, jolta neitoa on anottava ja joka saattaa myöntää tai kieltää (N. K. 1: 1).

Tämä naittaja-laitos koski alkujaan kaikkia neitoja, mutta on asetuksella Lokak. 31 p:ltä 1864, 2 §, rajoitettu ainoastaan ehdottomasti alaikäisiin s. o. yhtäkolmatta vuotta nuorempiin neitoihin, joka rajoitus on johonkin määrään sovit-
tanut laitoksen kohtuuttomuuden. Mies on ni-

mittäin naimakelpoinen yhdenkolmatta vuoden vanhana, siis vasta silloin kuin tulee täysikäiseksi, mutta nainen saapi lain mukaan jo viidentoista vuoden vanhana mennä naimisiin, jotenka ajattelemttoman avioliiton vaara on silminnähtävä (N. K. 1: 6).

Naittajina ovat vanhemmat tai se, kenen he ovat siksi määränneet, taikka lähin elossa oleva sukulainen; ell'ei ole sukulaista eivätkä vanhemmat ole ketään määränneet, on holhooja neidon naittaja (N. K. 1: 2, 3).

Jos laissa määrättyjen sääntöjen mukaan naittajana olevaa henkilöä ei katsota siihen soveliaaksi, voipi tuomari eli oikeus määrätä toisen naittajan, mitenikä paraan ymmärnyksen ja omantuntonsa jälkeen kohtuulliseksi näkee (N. K. 1: 4).

Naittajavallan käyttämisestä ei laissa ole mitään muuta määräystä kuin että ketään ei saa naimisiin pakottaa eikä naimisiin menemästä syyttää (N. K. 1: 5; 6: 4). Jos naittaja estelee laillisesti hankkeissa olevaa avioliittoa, voidaan asia vetää oikeuteen, joka yleisten, kussakin eri tapauksessa esiintyvien järkiperustusten mukaan tutkii onko syytä estämiseen.

Avioliitto päätetään vihkimisellä (N. K. 9: 1). Se yhdistää miehen ja naisen koko elinajaksi.

Ensi sijassa tuottaa se molemmille aviopuolisoille oikeuden muuttaa yhteen asumaan (N. K.

12: 3). Siihen sisältyy kumpasenkkin puolison oikeus vaatia yhteiselämää yhteisessä kodissa. Jommankumman puolison omavaltainen eroaminen toisesta tuottaa hänelle epäedullisia seuraamuksia (N. K. 13: 4, 5, 6; 14: 1, 2 y. m.). Vihkiminen saattaa vielä naisen, olipa hän ennen ollut täysivaltainen tai holhunalainen, miehensä „edusmiehyyden“ alaiseksi.

„Kun mies ja vaimo ovat yhteenvihityt, on mies vaimon oikea edusmies, kantakoon ja vastat koon hänen puolestaan“, sanotaan N. K:n 9 luvun 1 §:ssä, johon laki aviopuolisojen omaisuussuh teista Huhtik. 15 p:ltä 1889, 2: 1, lisää: „ja hoita koon pesää alempana säädetyllä rajoituksella“. „Myös kuuluu vaimo miehensä säätyyn ja tilaan“, sanotaan kumpaisessakin lainpaikassa. Tästä seu raa siis muun muassa, että se paikka missä tuota yhteiselämää, josta edellä oli puhe, vietetään, on miehen määrättävissä, koskapa vaimo kuuluu mie hensä säätyyn ja tilaan sekä Oik. K:n 10 luvun 1 §:n mukaan saman oikeuden alle kuin mies, paitsi milloin mies häijyydestä ja ynseydestä on luopunut ja karannut vaimostansa.

Aviopuolisojen oikeutta yhteisessä kodissa elämiseen on lainsäätäjä pitänyt niin luonnollisena ja avioliiton luonteen mukaisena, ett'ei ole kat sonut tarpeelliseksi säätää pakkokeinoja rikkou tuneen yhteiselämän palauttamiseksi, ja on sitä

tapausta varten ajatellut vuode- ja asumuseroa (N. K. 14: 1, 2) tai myöntänyt toiselle puolisolle vallan purkaa koko avioliiton, olettaen sen silloin menettäneeksi luonnollisen pohjansa ja vihan ja katkeruuden tai häjyyden ja ynseyden murtamaksi, niin ett'ei sitä enää kannata säilyttää (N. K. 15: 1; 13: 4, 6). Tässä on kuitenkin vaimo ilmeisesti huonommassa asemassa kuin mies; sillä kun mies saa virkansa, toimensa tai elinkeinonsa mukaan määrätä perheen asuinpaikan ja ilmoittaa sen vaimolle, jää vaimo, ellei seuraa miestänsä, rikkójaksi ja joutuu kärsimään siitä johtuvat seuraukset, ellei hän voi näyttää pätevää syytä — esim. elinkeinon harjoittamista, josta järempänä tulee puhe, tai huolenpitoa lapsistaan tai suurta terveyden vaaraa. Mutta yhteiselämän periaate vaikuttaa niin pitkälle, että vielä sittenkin kuin yhteiselämä on pohjaltaan rikkoutunut tulee avio-puolisoiden saada yhteisestä pesästä elatuksensa, ellei avioliitto ole kokonaan erolla purkautunut ja pesä hajauttunut tai vuode- ja asumus eron ohessa pesäeroa myönnetty (N. K. 15: 2).

Niinkään on, jo asuinpaikan määräämisvallan johdosta, vaimon oikeus elinkeinon harjoittamiseen — paitsi itsensä elättämiseksi — riippuvainen miehen tahdosta. Siihen on tarpeen hänen suostumuksensa ja lupauksensa vastata niistä vaimonsa sitoumuksista, jotka tuosta liikkeestä saattavat

syntyä (asetus muutoksesta Maaliskuun 31 p:nä 1879 elinkeinoista annettuun asetukseen Jouluk. 17 p:ltä 1888). Mutta jos mies on kerran antanut suostumuksensa, lienee vaimolla oikeus tämän elinkeinonsa vuoksi asua myöskin toisessa paikassa kuin hänen miehensä, ainakin siksi kuin hän on saanut elinkeinostaan johtuvat asiansa järjestetyiksi. — Elinkeinon harjoittamisen vertaiseksi sopii tässä asettaa toisen palvelukseen rupeamisen. Edellisestä johtuu ettei vaimo saa semmoista sitoumusta tehdä vastoin miehensä tahtoa, koska vaimo ei voisi silloin yhteiselämän vaatimusta täyttää. — Mutta jos mies on mieli-
puoli tai pantu vaimonsa holhouksen alaiseksi taikka on vaimostansa karannut taikka muutoin jättänyt hänet, taikka on kärsimässä pitemmän-
aikaista kuin yhden vuoden vapausrangaistusta, taikka jos puolisot ovat laillisessa vuode- ja asumus-
erossa ja vaimo hoitaa pesää, taikka jos vaimo on saanut pesäeron, silloin on vaimolla oikeus harjoittaa elinkeinoa ilman miehensä erityistä suostumusta, ja saa hän silloin myöskin määrätä missä hän sitä tahtoo harjoittaa.

Edellä luettavissa lainpaikoissa sanotaan: „Kun mies ja vaimo ovat vihityt, on mies vaimon oikea edusmies ja kantakoon sekä vastatkoon hänen puolestansa“. Miehellä on niinmuodoin valta ilman vaimon valtuutusta esiintyä oikeu-

nessa hänen puolestaan, mutta ainoastaan miehen hallinnossa olevaa yhteistä pesää tai vaimon yksityistä omaisuutta koskevissa riita-asioissa. „Rikosasioissa vastatkoon syytetty itse“, mutta saa ottaa asiamiehen kanssansa, ja on siinä miehellä oikeus olla vaimonsa apuna. Pieniä rikoksia koskevissa asioissa saadaan asianajajalla vastata, jolloin mies saa olla vaimonsa asianajajana eri valtuutuksen nojalla (O. K. 10: 1). Vaimon hallittavaa pesän yhteistä tai vaimon yksityistä omaisuutta sekä hänen elinkeinon harjoittamisesta johtuvaa yksityistä velkaansa koskevissa riidoissa on vaimolla valta esiintyä itse tai asianajajan kautta kantajana sekä vastaajana. (Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 2: 3, 5). Niinikään on luonnollisesti vaimo oikeutettu itse ajamaan asiansa, kun hän käy oikeutta miestänsä vastaan taikka hänen ja hänen miehensä edut ovat ristiriidassa.

Sääntö että mies kantakoon ja vastatkoon vaimonsa puolesta jo semmoisenaankin myöntää miehelle vaimoonsa nähden paljon muitakin oikeuksia kuin asiain ajamisen oikeuksissa. Laki avio-puolisoiden omaisuus- ja velkasuhteista lisääkin siihen jo edellä mainitut sanat: „ja hallitkoon pesää alempana säädetyllä rajoituksella“.

Mutta ennenkuin ryhdyimme katsastamaan hallinto-oikeuden muotoon pukeutuneen edusmiehyiden erityiskohtia ja tuota „säädettyä ra-

joitusta“ on saatava selville mitä aviopuolisojen pesä, joka on tuon hallinnon esineenä, sisältää. Pesässä on omaisuutta ja voi olla velkaa. Sekä omaisuus että velka on joko molempien aviopuolisojen yhteistä tai toisen puolison yksityistä, — omaisuus sen mukaan minkä luontoisena puoliso on sen avioliittoa rakennettaessa tai sen aikana pesään tuonut ja velka sen mukaan, onko se toisen puolison yksinään tekemä omaksi tarpeekseen vaiko pesää varten tai molempien yhteisesti tekemä.

Näistä seikoista on maassamme yht'aikaa noudatettavana kolme eri lakia, nimittäin 1734 vuoden laki ennen Tammikuun 1 päivää 1879 rakennetuissa avioliitoissa, Kesäkuun 27 päivänä 1878 annettu asetys 1879 vuoden alun ja 1889 vuoden lopun välisellä ajalla solmituissa sekä Huhtikuun 15 päivänä 1889 aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista annettu laki vuoden 1890 alusta alkaen perustetuissa avioliitoissa. Kaikissa näissä laeissa säädetään ensiksi, että „kun mies ja vaimo ovat vihityt, on kummallakin naimaosa pesässä“ (N. K. 10: 1; Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 1: 1).

1734 vuoden laki luokittaa avioliitot maallain ja kaupunkilain alaisiksi. Edelliseen luokkaan luetaan vapaasukuiset ja maalla asuvat aatelittomat, ja määrää 1734 vuoden laki heidän avio-

liitoissaan miehelle kaksi osaa ja vaimolle kolmanneksen kaikkea irtainta sekä avioliiton aikana ansaittua kiinteätä omaisuutta, vaan kieltää toiselta puolisolta naimaosan toisen perimissä tai ennen avioliittoa ansaitsemissa maissa, huoneissa ja vesilaitoksissa; mutta heidän kaupungissa olevat tuommoiset kiinteistöt ovat kaupunkilain alaisia.

Kaupunkilain alaisia ovat porvarit ja kaupungissa asuvat aatelittomat, ja on heidän avioliitoissaan kumpaisellakin puolisollla naimaoikeus puoleen perittyyn ja ansaittuun maahan ja huoneisiin kaupungissa sekä kaikkeen irtaimeen tavarahan maalla ja kaupungissa. Mutta maalla olevaan kiinteistöönsä nähden ovat he maalain alaisia. — Pappissäätyyn kuuluvilla on naimaosa puoleen kaikkeen sekä kaupungissa että maalla olevaan omaisuuteen, paitsi toisen puolison perimään tai ennen avioliittoa ansaitsemaan maahan maalla. — Kiinteistön tulo ja tuote luetaan irtaimeksi tavaraksi (N. K. 10: 2—6).

Kesäk. 27 p:nä 1878 annetun asetuksen kautta muutetusta N. K:n 2 §:stä, joka tuli sisältämään määräykset naimaoikeudesta, on kadonnut erotus maalaisten ja vapaasukuisten sekä pappissäätyyn kuuluvien ja kaupunkilaisten väliltä. Kaikissa avioliitoissa on naimaoikeus puoleksi kummallakin puolisollla kaikkeen siihen irtaimeen tavarahan sekä kiinteään omaisuuteen kaupungissa tahi kaupun-

gin maalla, mitä heillä on taikka he saada voivat, niin myöskin siihen kiinteään omaisuuteen maalla, jonka he avioliiton aikana yhdessä ansainneet ovat; siihen kiinteään omaisuuteen maalla, jonka mies tai vaimo ennen avioliittoa tahi sen aikana on perinyt taikka ennen ansainnut, ei toisella puolisollla ole naimaoikeutta; kuitenkin luetaan kaikki niistä lähtevä vuotuinen tulo ja tuote irtaimeksi tavaraksi, ja on siinä siis toisella puolisollla naimaosa. Jos avioliiton aikana tavaraa lahjan tai testamentin kautta annetaan toiselle puolisollle sillä ehdolla, että se on oleva hänen yksityisenä omaisuutenaan, niin ei toisella puolisollla ole naimaosaa siinä.

Laki aviopuolisoiden omaisuus- ja velkasuhteista sisältää naimaosasta samat määräykset kuin viimeksi on kerrottu. Muutamia lisäyksiä on kuitenkin tehty. Niin on selvitetty että karja ja peltokalut eivät kuulu kiinteään omaisuuteen (1: 3). — Ne on N. K:n 10 luvun 5 §:n nojalla ennen siihen luettu. — Niinikään on nimenomaan sanottu, että jos puolison yksityistä irtaintakin omaisuutta on avioliiton aikana myyty tahi muulla tavoin muunnettu, on siten sijaan tullut omaisuus pidettävä yksityisenä.

Paitsi tässä kerrotuita lain ja kolmannen henkilön määräyksiä aviopuolisoiden naimaosasta voidaan heidän omaisuussuhteitaan järjestää avio-

ehdolla. Sillä voidaan säätää toisen puolison yksityiseksi semmoista omaisuutta, joka lain mukaan olisi yhteistä, — kuitenkin loukkaamatta toisen parempaa oikeutta (N. K. 8: 1, 2, Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 1: 4). Huomattava on kuitenkin, että avioehdolla ei saa yksityiseksi omaksi määrätä muuta omaisuutta kuin mitä puolisoilla on ennen avioliittoa ollut tahi mitä sen aikana perintönä, lahjana tai testamentin kautta saattaa puolisolle tulla; toiselta puolen ei saa avioehdolla tehdä yhteiseksi omaisuudeksi perimysmaata maalla.

Laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista Huhtik. 15 p:ltä 1889 lisää koko joukon oikeuksia vaimolle 1890 vuoden alun jälkeen perustettujen aviopesien hallinnossa. Miehellä ei ole enää valtaa myydä, vaihtaa, lahjoittaa tahi pantiksi panna kiinteätä omaisuutta, jossa vaimolla on naimaosa, eikä, luonnollisesti, hänen yksityistä kiinteätä omaisuuttansa, vaikka mies sitä hallitseekin, ell'ei vaimo anna siihen vapaaehtoista suostumustansa ja allekirjoitustansa kahden todistajan läsnä ollessa. Ainoastaan kun vaimo on mieli-
 puoli tahi poissa oleva tahi miehestänsä karannut, on miehellä valta myydä ja pantiksi panna tuolaista omaisuutta, mutta vaimon yksityisen kiinteän omaisuuden myymiseen tahi panttaamiseen pitää miehellä olla vaimon lähimmäisten sukulais-
 ten neuvo ja suostumus.

Avioehdon kautta voipi vaimo saada vallan hallita yksityistä kiinteätä ja irtainta omaisuuttaan (2: 3).

Jos vaimo lahjan tai testamentin kautta on saanut omaisuutta, kiinteätä tai irtainta, sillä ehdolla, että se on oleva hänen yksityistä omaisuutensa, ja jos samalla määräys on tehty sellaisen omaisuuden hallinnosta, on myöskin tätä määrystä noudatettava (2: 4).

Mitä vaimo omalla työllään ja toimellaan voi ansaita tai yksityisestä, hänen hallittavanaan olevasta omaisuudesta tuloksi saada, sitä saa hän myöskin hallita (2: 3), vaikka se onkin pesän yhteistä omaisuutta.

Jos tällaisen yksityisen omaisuuden tulo tai vaimon työansio on muuksi tavaraksi muunnettu, hallitsee vaimo sitäkin.

Hallittavanaan olevan omaisuuden saa vaimo myydä, vaihettaa, lahjoittaa tai pantiksi panna mielensä mukaan (vrt. 2: 6).

Mutta yksityisen omaisuuden tulosta lähtenyt ja työnansiosta muuntamalla saadun omaisuuden tulo on miehen hallittava, samoin kuin muokin pesän omaisuus, johon eivät edellämainitut rajoitukset ulotu.

Sekä aikaisempi että myöhempi lainsäade tekee kuitenkin vielä yhden yleisen poikkeuksen edelläkerrotuista aviopesäin hoitoa ja hallintoa

koskevista säädöksistä. Jos nimittäin mies on mielipuoli tahi poissa oleva tahi vaimostaan karannut, ja jos vaimo silloin asuu lapsineen kotona hoitaen pesää ja tarvitsee elatusta itsellensä ja heille, taikka jos lapsetonnakin ei voi muutoin itseänsä elättää, taikka jos muu hätä ahdistaa, niin on hänellä lupa myydä tarpeeksensa semmoistakin omaisuutta, jota hän ei hallitse, — luonnollisesti ensi sijassa irtainta, mutta sitten myöskin kiinteätä, johon hänen kuitenkin on kaupan pyysyväisyyttä varten hankittava lähimpien sukulaisien neuvo ja suostumus (N. K. 11: 6; laki Huhtik. 15 p:ltä 1889, 2: 6).

Kuten edellä on sanottu, saattaa pesässä olla velkaa ja se joko jommankumman puolison yksityistä tai pesän yhteistä. Tähänkin nähden on voimassa kolme, tai oikeastaan kaksi eri lakia, nimittäin 1734 vuoden laki, muutettu asetuksella Kesäk. 27 p:ltä 1878 ja laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista Huhtik. 15 p:ltä 1889, joita on käytettävä aina sen mukaan onko avioliitto rakennettu ennen vai jälkeen 1890 vuoden alkua.

Vanhemman lainsäädännön mukaan ei vaimo voi tehdä yhteisestä pesästä vastattavaa velkaa muutoin kuin miehen suostumuksella, joka suostumus oletetaan olevaksi silloinkin kuin vaimo, yleisen tavan mukaan, pesän sisäisen talouden tarpeiksi ottaa vähin erin tavaroita velaksi (N. K.

11: 3). Laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista (2: 5; 4: 2) pidättää entisellään tämän vaimon oikeuden tehdä velkaa miehen suostumuksella, mutta vaatii, miehen tehdessä yhteisestä pesästä vastattavaa velkaa, vaimon nimenomaisen sitoumuksen sen velan maksamiseen. Tällainen velka on maksettava yhteisestä omaisuudesta ja, ell'ei se riitä, vajaus molempain yksityisestä omaisuudesta heidän pesäosiensa suuruuden mukaan sekä, milloin toisella ei ole yksityistä omaisuutta osansa täyteen maksuun, toisen omaisuudesta.

Laissa Huhtik. 15 p:ltä 1889, (4: 3) edellytetään eräs laji pesän yhteistä velkaa, joka maksuun nähden on edellisistä erilainen. Jos nimittäin mies on tehnyt avioliiton aikana velkaa, eikä vaimo ole sen maksuun sitoutunut, on se maksettava sillä pesän yhteisellä tavaralla, jota mies hallitsee, sekä, ell'ei se riitä, miehen yksityisellä omaisuudella, ja vasta sitte, jos sitä velkaa vielä jää maksamatta, ryhdytään vaimon hallinnossa olevaan pesän yhteiseen tavarahan. Edellisestä johtuu ett'ei vaimon yksityistä omaisuutta, olkoonpa se hänen itsensä tai miehen hallittavana, käytetä tämän velan maksamiseen.

Sekä vanhempi että uudempi lainsäade on yhtäpitävä siitä että, jos velka on tullut miehen tai vaimon erinäisestä syystä, (rikoksesta y. m.) ja menetyksestä (tuhlauksesta y. m.), ilman toisen

hyötymistä ja osallisuutta, älköön syyttömän pesäosuutta sellaisen velan maksuksi otettako, sillä, kuten laki tässä yleisenä periaatteena lausuu, kukin kärsiköön työstänsä yksin älköönkää toisen osaa hukatko (N. K. 11: 4; laki Huhtik. 15 p:ltä 1889, 4: 5).

Niinikään on toisen puolison ennen avioliittoa tekemä velka suoritettava ensi sijassa hänellä ennen avioliittoa olleesta omaisuudesta. Ell'ei se riitä, menee velan maksuun se yksityinen omaisuus, minkä velallinen puoliso on avioliiton aikana perinyt tai ansainnut, sekä vihdoin velallisen naimosa muussa tavarassa. Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889, 4: 1, säättää sen nimenomaan ja samoin lienee tulkittava myöskin N. K. 11: 2. Tarkoitus on säilyttää yhteinen omaisuus koskemattomana niin kauan kuin suinkin, koska siihen ryhtyminen loukkaa toisen puolison etua.

Kun laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 oikeuttaa vaimon hallitsemaan eräitä lajeja sekä yksityistä omaisuuttaan että pesän yhteistä omaisuutta, edellyttää se myöskin että vaimo tuota hallintoa pitäessään tekee velkaa muulla tavalla kuin sitoutumalla miehen tekemän velan maksuun tai ottamalla velkaa miehen suostumuksella (4: 2). Semmoinen velka maksetaan vaimon hallittavana olevalla tavaralla, mikäli se riittää. Sakko ja vahingon korvaus, joihin vaimo on tuomittu, suoritetaan

kuitenkin, ell'ei vaimon hallittavana oleva tavara riitä, miehen hallinnossa olevasta yhteisestä sekä vaimolle yksityisesti kuuluvasta omaisuudesta.

Kun omaisuuden erottaminen näiden sääntöjen mukaan on useinkin melkoisen vaikea ja työläs toimi, ei näitä säädöksiä noudateta tilapäisissä ulosotoissa, vaan ainoastaan pesää jaettaessa, kun se purkautuu.

Aviopuolisojen pesä hajautuu luonnollisesti kuoleman kautta, kun avioliittokin loppuu. Saman seuraamuksen tuottaa myöskin avioero. Edellisessä tapauksessa siirtää perinnönjako vainajalla lain mukaan olleen sekä yksityisen omaisuuden että naimaosan, ell'ei niistä ole muutoin testamentilla määrätty, perillisille; jälkimäisessä tapauksessa taas kumpikin puoliso saa heille tulevan omaisuuden haltuunsa ja hallittavakseen yksityisenä omana. Kumpaisessakin tapauksessa noudatetaan omaisuuden jakoon nähden mitä P. K:n 12 luvussa ja siihen liittyvissä asetuksissa on pesän jaosta kuolemantapauksessa säädetty. Elämään jäänyt tai avioeron saanut vaimo on silloin miehen edusmiehyydestä vapaa.

Mutta myöskin avioliiton aikana voidaan kummankin puolison omaisuus, samoin kuin avioeron tapahtuessakin, saada erilleen pesäerolla. Myöskin sen kautta muuttuu pesän omaisuus kummankin puolison yksityiseksi ja jää hänen hallittavakseen,

Laissa Huhtik. 15 p:ltä 1889 (4: 7—9) on siitä, mitä edellisen lisäksi on jaossa vaariinotettava, seikkaperäisiä määräyksiä, joiden yleisenä sisällyksenä on että jos toisen puolison omaisuutta, yksityistä tai naimaosana yhteisessä pesässä olevaa, on jossakin muodossa käytetty oikeudettomasti toisen puolison tai yhteisen pesän hyväksi, on siitä annettava vastiketta joko toisen puolison yksityisestä tai pesän yhteisestä tavarasta. — Vastikkeen suorittamista tarkoittavat myöskin N. K:n 11 luvun 5, 7 ja 8 §:n säädökset sekä asetus Kesäk. 15 p:ltä 1878, jolla mainittua 7 §:ää on vähän muutettu.

Pesäero avioliiton aikana voipi tapahtua joko konkurssin yhteydessä tai muutoin. Viimeksi mainitussa tapauksessa on laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 helpottanut pesäeron saantia Marraskuun 9 p:nä 1868 pesäerosta avioliiton aikana annettuun asetukseen verraten. Sen mukaan on jommallakummalla puolisollla oikeus pesäeroon jos toisella puolisollla on niin paljon velkaa, ett'ei sitä voi täysin suorittaa sillä omaisuudella, jota saadaan siihen käyttää, taikka jos toinen puoliso on toiselle velkaa vastiketta, johon edellisen naimaosa ja yksityinen omaisuus ei riitä, sekä vaimolla erittäin silloin kuin mies on niin velkaantunut, ett'ei velkaa voida maksaa sillä yhteisellä omaisuudella, jota hän hallitsee, ja hänen yksityisellä omaisuu-

dellaan, taikka jos voidaan katsoa miehen laiminlyöneen tahi huonosti hoitaneen pesän asioita tahi rasittaneen pesää velalla ilman vastaavaa hyötyä, taikka jos mies on käyttänyt vaimon yksityistä omaisuutta sen velan maksuun, jonka mies on yksin tehnyt, taikka jos mies on pantu holhouksen alaiseksi (5: 1, 2).

Pesäero lopettaa omaisuuden yhteisyyden ja tuottaa vaimolle saman vallan kuin leskivaimolla on, itse yksityisenä omanansa hallita kaikkea, sekä yhteisestä pesästä pesäerossa erilleen saamaansa että pesäeronhakemuksen jälkeen hänelle perinnön, lahjan tahi testamentin kautta taikka muulla tavalla tullutta tavaraa, ja on hänen omaisuutensa sekä sen korko tai tulo vapaa miehen avioliiton aikana tekemän velan maksusta, ell'ei hän miehensä kanssa ole sitoutunut sen maksamiseen taikka ell'ei velka muuten lain mukaan ole hänen velkanansa pidettävä (5: 13, 14, 15). Saadakseen nauttia tätä etua velkojia vastaan, on pesäeron saaneen puolison kuitenkin näytettävä tuomio siitä, sittekun se on saanut lain voiman, sille oikeudelle, missä puolisojen avioehto olisi ollut valvottava. Oikeus ottaa tuomion avioehtopöytäkirjaansa (5: 15).

Mitä puoliset pesäerossa ollessaan voivat yhteisesti ansaita, se luetaan yhteiseksi omaisuudeksi ja käytetään heidän ja lastensa elatukseen. Mutta

ell'ei se siihen riitä, on vajuus täytettävä kummankin puolison yksityisestä omaisuudesta tahi sen puolison tavarasta, jolla sitä on. Jos taas tuota yhteistä omaisuutta jää yli, jaetaan se tapahtuvassa pesänjaossa, ell'eivät puoliset ole toisin sopineet, heidän välillensä sen mukaan kuin naimaosasto on säädetty (5: 16).

Jos puoliset tahtovat saamansa pesäeron peruuttaa saavat he sen tehdä. Peruutus ei kuitenkaan saa koskea semmoista velkaa, joka on syntynyt ennen kuin oikeudelle kirjallisesti ilmoitettu pesäeron peruutus on oikeuden toimesta virallisissa sanomalehdissä kolmasti kuulutettu ja sopimus sen jälkeen oikeuden avioehto-pöytäkirjaan otettu (5: 17), jotenka semmoinen velka jää aina toisen puolison yksityiseksi. Tässä sopimuksessa on puolisojen määrättävä onko pesäero kokonaan vai osaksi peruutettu ja kenenkä hallintoon kumpaisenkin pesäerossa tai muutoin saama yksityinen sekä semmoinen pesän yhteinen omaisuus, josta edellä olevien säädöksiin mukaan voidaan siihen nähden määrätä, on joutuva.

Avioliitto edellyttää puolisoille lapsia. Niiden alaikäisyyden aikana on mies niiden oikea holhemies; mutta jos hän, lasten äidin kuoltua, menee toisiin naimisiin, on hänen neuvoteltava lasten parasta koskevista asioista lähimmäisten äidinpuolisten sukulaisten kanssa (P. K. 20: 1). Jos

isä kuolee, on äidillä valta hoitaa lapsensa ja heidän tavaransa, neuvotellen isänpuolisten sukulaisten kanssa. Toisiin naimisiin mennessä on äidin luovuttava holhutoimesta, mutta kuitenkin pidettävä huolta lapsista, ja saa hän pitää ne luonaan, jos tahtoo (P. K. 20: 2).

Vaimolla ei niinmuodoin ole miehen eläessä ja avioliiton kestäessä valtaa päättää lapsiensa kasvatuksesta ja vastaisesta toimesta ja ammatista; mutta vaikk'ei laki tässä kohdassa sitä nimenomaan lausu, sopii kuitenkin siitä, että isän on, äidin kuoltua, lasten asioista päätettäessä neuvoteltava lapsien äidinpuolisten sukulaisten kanssa, johtaa että äiti on eläessään oikeutettu antamaan siihen neuvonsa. Tämä on suoranaisesti lausuttu-kin naittajaoikeudesta puhuttaessa N. K:n 1 luvun 2 §:ssä, jossa säädetään että isä on tyttärensä naittaja, ja äiti antakoon siihen neuvonsa. Lapsien isän kuoltua on äiti niiden luonnollinen edustaja, niin että hänen on, vaikka joutuukin uusiin naimisiin mennessään toisen edusmiehyyden alaiseksi eikä voi olla lapsiensa holhojana, kuitenkin pidettävä huolta niistä, neuvotellen isänpuoleisten sukulaisten kanssa. Sama on laita jos avioliitto on N. K:n 13 luvussa mainituista syistä, aviorikoksen, häjyydestä ja ynseydestä karkaamisen tai viallisuuden tähden, taikka muutoin, erolla purettu ja lapset, kuten saattaa tapahtua (N. K. 13: 3),

määrätty äidin hoidettaviksi; kuitenkin ei silloin luonnollisista syistä voitane vaatia neuvottelua isänpuoleisten sukulaisten kanssa. Myöskin vuode- ja asumuseroon tuomittujen puolisojen lapset saatavat joutua äidin hoitoon (N. K. 15: 1, 2).

Lapset ovat kasvatettavat oikeassa evankelisessa opissa (P. K. 22: 2), mutta on myöskin sallittu kasvattaa lapset muuhun protestanttiseen uskonoppiin, ja saattaa vaimo silloin, jos aviopuolisot tunnustavat eri uskonoppia ja elävät erillään, määrätä myöskin lastensa uskonnon (eriuskolaislaki Marrask. 11 p:ltä 1889, 13 §). *)

Naidun vaimon määräysvalta on niinmuodoin monin puolin rajoitettu. Mutta kuitenkin ei käyne sanominen että hän ei ole täysivaltainen tämän sanan tavallisessa merkityksessä. Täysi-

*) Kenen määräämisvallan alaisia aviottomat lapset uskontoon, kasvatukseen ja elinkeinon valitsemiseen nähden ovat, ja kumpiko vanhempi on oikeutettu heidät luonansa pitämään, siitä ei ole suoranaista määräystä. Mutta kun laki, säätäänsään edelläkerrotut määräykset, ilmeisesti tarkoittaa aviolapsia, sekä säädökset aviottomien lasten perhesuhteista koskevat vaan heidän ja heidän äitinsä ja aviottomien sisaruksiansa sekä perillisiensä väliä, mutta eivät ensinkään ulotu isään, muutoinkin että hän on velvollinen yhdessä äidin kanssa elättämään ja kasvattamaan heitä (P. K. 8: 7, 8), lienee tuo määräämisvalta äidillä, joka heihin tässä kohdin on samassa asemassa kuin miehestään erotettu vaimo lapsiinsa, jotka ovat hänen hoitoonsa jätetyt.

valtaisuuden vastakohtaksi katsotaan holhunalaisuutta, joka johtuu holhunalaisesta itsestään, hänen omasta olemuksestaan. Naidun vaimon määräämisvallan rajoitusten perustuksena on hänen suhteensa toiseen henkilöön, mieheen, ja niiden tarkoituksena aviopesän yhteys suhteissa ulospäin. Holhouksen tarkoituksena on jokaisen holhottavan yksityisen omaisuuden hoitaminen; — se seikka, että esim. useamman alaikäisen omaisuus saattaa olla jakamatta, ei vaikuta asiaan. — Holhunalainen pääsee holhouksesta kun hänessä itsessään tapahtuu muutos. Naidun vaimon määräämisvallan rajoitukset poistuvat kun hänen suhteensa toiseen henkilöön muuttuu. Sitäpaitsi on hänellä, kuten edellä on nähty, aina määräämisvalta eräissä kohdin, mutta holhunalaisella ei ole, paitsi alaikäisellä ansaitsemansa tavaran käyttämisessä.

S. S.